

MAREK KARZYŃSKI

Związek Miast Polskich
ORCID 0000-0003-1185-5605

MARCIN TURZYŃSKI

Związek Miast Polskich
ORCID 0002-2102-3207

GRZEGORZ ROMAN

Związek Miast Polskich
ORCID 0000-0002-7585-1083

ANALIZA PRZESTRZENNYCH UWARUNKOWAŃ ROZWOJU OBSZARU POWIATU JAKO ELEMENT DIAGNOZY W PROCESIE BUDOWANIA STRATEGII PONADLOKALNEJ

Słowa kluczowe: przestrzenne uwarunkowania rozwoju, analizy przestrzenne, strategia rozwoju, model struktury funkcjonalno-przestrzennej, zwartość zabudowy, dostępność przestrzenna, jakość życia, zapotrzebowanie na nową zabudowę

Abstrakt. W artykule zaprezentowano zakres i metody analiz uwarunkowań przestrzennych rozwoju wykonanych w celu stworzenia strategii ponadlokalnych Partnerstwa Powiatu Szczecińskiego i Partnerstwa Kolbuszowskiego. Wnioski były podstawą formułowania celów rozwoju przestrzennego oraz ustaleń i rekomendacji zawartych w modelach struktury funkcjonalno-przestrzennej obu obszarów. Część analiz miała charakter uniwersalny, część to odpowiedź na sytuację obszarów zagrożonych depopulacją oraz degradacją układów zabudowy.

Analysis of the spatial development conditions of the county area as an element of the diagnosis in the process of building a supra-local strategy

Key words: spatial conditions of development, spatial analysis, development strategy, model of functional spatial structure, compactness of building pattern, spatial accessibility, quality of life, demand for new homes

Abstract. This article presents the scope and methods of analyses of spatial development conditions made for building supralocal strategies of the Szczecinek County Partnership and Kolbuszowa Partnership. Conclusions were the basis for the formulation of spatial development objectives and findings and recommendations included in the models of functional and spatial structure of both areas. Some of the analyses were of a universal nature, others were a response to the situation of the areas threatened by depopulation and degradation of the development systems.

Wprowadzenie

Przestrzeń i związany z nią ład są jednymi z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru. Ich analiza oraz wynikające z niej przesłanki są nieodzownym elementem budowania strategii rozwoju każdego obszaru (Kudłacz, 2015). Wymiary przestrzenne wypracowanych w ten sposób ustaleń powinny być w sposób czytelny i jednoznaczny zobrazowane na mapach będących nieodzownym elementem strategii.

Celem artykułu jest zaprezentowanie zakresu i metod analizy uwarunkowań przestrzennych rozwoju – wykonanych w ramach projektu Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego, realizowanego przez Związek Miast Polskich dla partnerstw samorządowych. Rozważania odnoszą się do studium przypadku dwóch partnerstw: Partnerstwa Powiatu Szczecineckiego i Partnerstwa Kolbuszowskiego. Prezentowane metody i wnioski z analiz stanowią punkt wyjścia do wypracowania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, rozumianego jako elementy strategii dotyczące rozwoju przestrzennego.

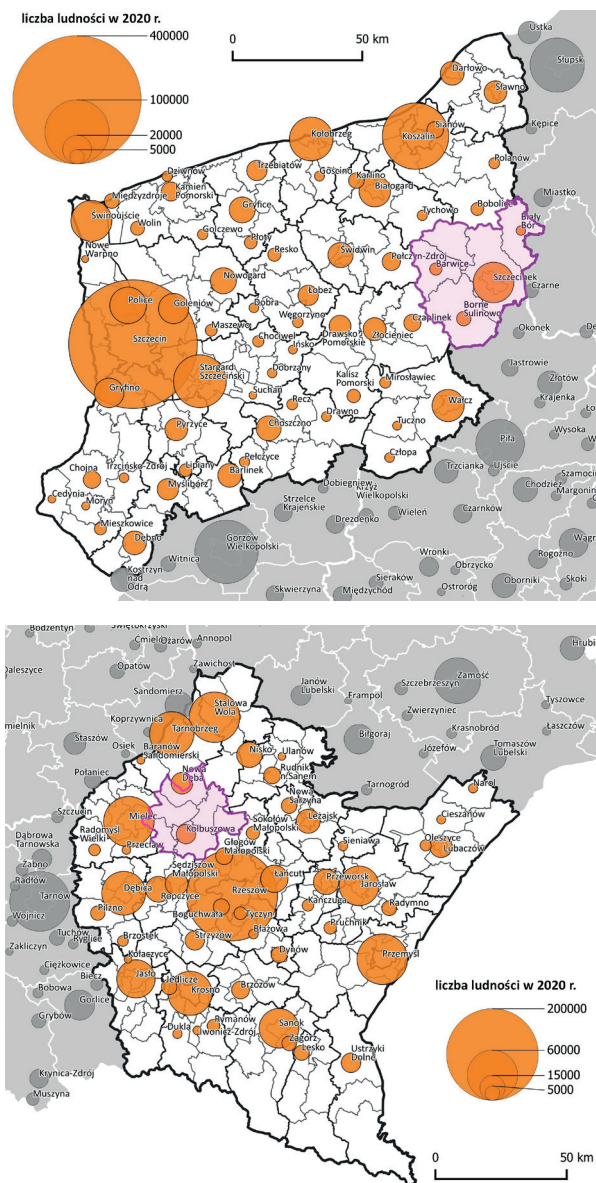
Specyfika obszarów funkcjonalnych objętych analizą i zakres analiz

Wybrane partnerstwa stanowią specyficzne obszary funkcjonalne i obejmują samorządy danego powiatu. Położone są w oddalonych od siebie regionach Polski oraz wykazują się dużym zróżnicowaniem w wyglądzie krajobrazów i w zagospodarowaniu. Szczecineckie to obszar rozległych lasów, jezior i dużych wielkoobszarowych gospodarstw rolnych, Kolbuszowskie z kolei zachwyca mozaiką wąskich pasów różnobarwnych pól tworzących charakterystyczne wzory nawiązujące do ukształtowania terenu.

W częściach diagnostycznych przygotowanej strategii przeprowadzone zostały analizy przestrzennych uwarunkowań rozwoju, ich zakres dostosowany został do charakteru obszarów – powiatów położonych poza obszarami metropolitalnymi. Analizy objęły: uwarunkowania wynikające z położenia; uwarunkowania i kierunki ponadlokalnej polityki przestrzennej; rozkład przestrzenny zjawisk społecznych, gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych; zwartość/rozproszenie zabudowy; jakość życia mieszkańców; potencjał rozwojowy tkwiący w istniejących strukturach zabudowy i zagospodarowania oraz ocenę zapotrzebowania na nową zabudowę.

Uwarunkowania rozwoju wynikające z położenia partnerstwa w regionie/kraju

Rysunek 1. Sieć miast w otoczeniu obszaru partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – BDL.

Partnerstwo Szczecineckie położone jest peryferyjnie, na skraju województwa zachodniopomorskiego. Na jego obszarze, oprócz Szczecinka, miasta średniej wielkości, są jeszcze 3 niewielkie miasteczka, a ludność miejska stanowi aż 2/3 mieszkańców powiatu. W Partnerstwie Kolbuszowskim jest tylko jedno małe miasto – Kolbuszowa, którego ludność stanowi zaledwie 1/6 mieszkańców powiatu. W bliskim otoczeniu Kolbuszowej znajduje się stolica województwa podkarpackiego – Rzeszów oraz wianuszek miast średniej wielkości: Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Mielec i Dębica.

Kolejne istotne różnice dotyczyły czasów dojazdu samochodem osobowym ze Szczecinka i z Kolbuszowej do wybranych, większych miast w ich otoczeniu, w których można znaleźć konkurencyjną ofertę w zakresie usług lub miejsc pracy. Czasy dojazdu ze Szczecinka do Szczecina – stolicy województwa oraz innych ośrodków regionalnych – wynoszą od 2 do ok. 3 godzin. Konkurencyjny Koszalin położony jest w odległości ponad godziny drogi. Takie usytuowanie wzmacnia znaczenie Szczecinka jako ośrodka subregionalnego, o rozbudowanym (ponadpowiatowym) dostępie do usług i miejsc pracy. Kolbuszowa zdominowana jest przez regionalny Rzeszów oraz inne miasta, do których można dotrzeć w czasie nieprzekraczającym 30–45 minut (zasięg dojazdów codziennych). Miasta te, z racji swojej wielkości, oferując znacznie szerszy zakres usług oraz miejsc pracy, stanowią istotną konkurencję dla Kolbuszowej. Jednocześnie, bliskie położenie silnych ośrodków przemysłowo-usługowych może być mocnym impulsem, dając szansę rozwoju wyspecjalizowanych usług i funkcji komplementarnych.

Uwarunkowania i kierunki ponadlokalnej polityki przestrzennej wynikające ze strategii i planu zagospodarowania przestrzennego województw

Plany zagospodarowania przestrzennego województw są podstawowymi dokumentami wyznaczającymi strategiczne cele rozwoju regionów w zakresie polityki przestrzennej. Sformułowano w nich uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne rozwoju oraz zasady i kierunki kształtowania struktury przestrzennej poszczególnych obszarów województw. Zakres i szczegółowość informacji zawartych w tych dokumentach były wystarczające do budowania strategii dla obu partnerstw obejmujących obszary całych powiatów. Zawarte w nich ustalenia zostały wykorzystane w ujęciach obejmujących następujące zagadnienia: struktury funkcjonalno-przestrzennej; ochrony środowiska przyrodniczego; zabytków i krajobrazu kulturowego; komunikacji i infrastruktury technicznej oraz rozwoju energetyki ze źródeł odnawialnych

(PZPWZP, 2020; PZPWP, 2018). Ograniczyło to konieczność sporządzania dodatkowych analiz w powyższych zakresach. Materiały ilustracyjne zostały przygotowane we współpracy z odpowiednimi jednostkami wojewódzkimi.

Rozkład przestrzenny zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych

Część analityczno-diagnostyczna strategii objęła analizy powiązań funkcjonalnych, określenie wiodących funkcji na obszarach oraz analizy wskaźnikowe w wymiarach społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym. Wykorzystano opracowania dostępne na poziomie krajowym (KSRR, 2017; Śleszyński i in., 2019; por. Śleszyński i in., 2020) i regionalnym (PZPWZP, 2020; PZPWP, 2018; SRWZ, 2019; SRWP, 2020), obrazujące rozkład przestrzenny wyżej wymienionych zjawisk – głównie w układzie gminnym. Dla trafnego wskazania potencjałów oraz problemów i barier rozwojowych część danych (rozmieszczenie ludności, podmiotów gospodarczych, wskaźniki zabudowy i zagospodarowania) została zobrazowana na kartogramach nie tylko w układzie gmin, ale również według miejscowości lub konkretnych lokalizacji.

Zwartość/rozproszenie zabudowy

Analizy zwartości zabudowy wskazały na znaczące różnice między omawianymi partnerstwami zauważalne w układach zabudowy poszczególnych miejscowości. Mapy topograficzne (rys. 2) obrazują przykładowe układy zabudowy – miasta Barwice (powiat szczecinecki) i wsi Hadykówka (powiat kolbuszowski) według stanu w latach 30. XX wieku oraz obecnie.

Szczecineckie charakteryzuje się zwartymi układami zabudowy w formie małych miasteczek lub osiedli folwarcznych, które powstały na przestrzeni wieków i w znacznym stopniu zachowały się do dzisiaj. Przykładowo zabudowę miasteczka Barwice (4 tys. mieszkańców) można opisać okręgiem o promieniu 1 km. Jest to dystans, który pieszy pokonuje w ciągu ok. 15 minut. Barwice, podobnie jak pozostałe miejscowości powiatu, są żywymi przykładami tzw. miasta 15-minutowego, w którym centrum i inne miejsca niezbędne do realizacji podstawowych codziennych potrzeb znajdują się w odległości, jaką można pokonać w 15 minut pieszo.

Rysunek 2. Zmiany układu zabudowy miasta Barwice i wsi Hadykówka – stan w latach 30. XX wieku oraz stan obecny

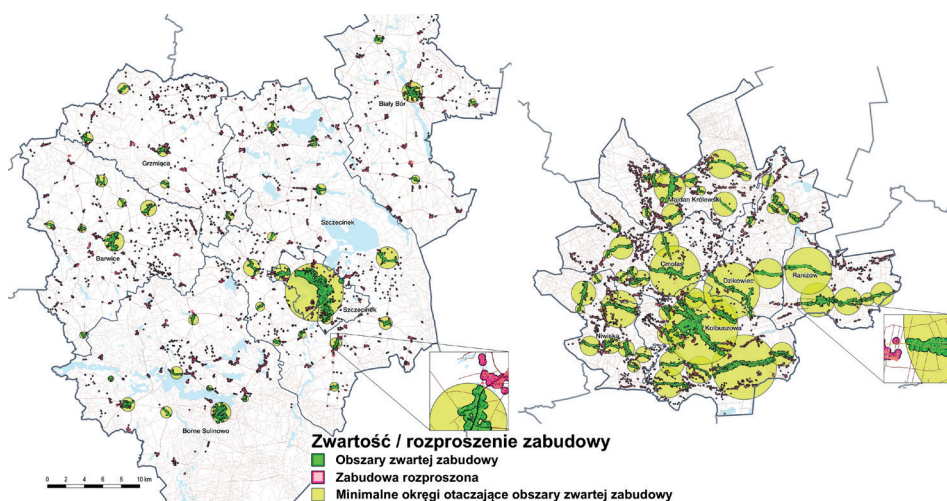
Źródło: <http://maps.mapywig.org>; opracowanie własne na podstawie danych z BDOT10k, www.geoportal.gov.pl.

Odmienne wygląda struktura zabudowy w Partnerstwie Kolbuszowskim. Dominuje zabudowa zagrodowa, pozostałość wsi lokowanych wzdłuż dróg – w formie oddalonych długich ciągów zagród (tzw. zabudowa łańcuchowa), od których prostopadle do drogi odchodziły wąskie pasy pól. W ostatnich dziesięcioleciach obserwujemy

żywiolowy, praktycznie niekontrolowany proces powstawania wtórnej zabudowy o bardzo niskiej intensywności, przykładowo wieś Hadykówka zamieszkiwana przez ok. 800 osób (5 razy mniej niż omawiane wcześniej Barwice) rozciąga się na długości przekraczającej 2 km.

Różnice struktur osadniczych przedstawiono na rysunku 3. Kolorem zielonym oznaczono obszary zabudowy, w której odległości między budynkami nie przekraczają 100 m. Kolorem żółtym wskazano minimalne okręgi otaczające tak wyznaczone obszary zwartej zabudowy. Obie mapy są w tej samej skali. Różnice w strukturze zabudowy są szczególnie dobrze widoczne, gdy porównuje się ośrodki społeczne. Szczecinek liczący ok. 40 tys. mieszkańców rozciąga się wzdłuż jeziora na przestrzeni 6 km, a czterokrotnie mniejsza Kolbuszowa (9 tys.) na przestrzeni 8 km.

Rysunek 3. Zwartość/rozproszenie zabudowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDOT10k.

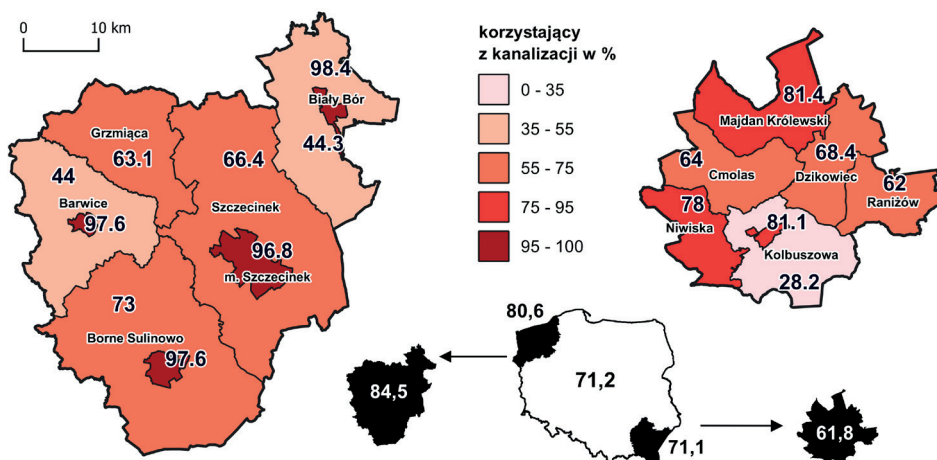
Analiza wybranych wskaźników jakości życia mieszkańców i rozwoju obszaru

Warunki mieszkaniowe

Analiza warunków mieszkaniowych została dokonana na podstawie danych GUS – BDL, BDOT10k oraz danych pozyskanych bezpośrednio z gmin i powiatu. Objęto nią zróżnicowanie przestrzenne podstawowych wskaźników obrazujących standardy zamieszkiwania oraz wyposażenia w urządzenia sieciowe infrastruktury technicznej.

Wskaźniki powierzchni użytkowej mieszkań na osobę, pomimo znacznych różnic w typie zabudowy (szczecinecki – znaczny udział zabudowy wielorodzinnej, kolbuszowski – zabudowy jednorodzinnej) są zbliżone. Niskie skupienie zabudowy w powiecie kolbuszowskim ma swoje konsekwencje w kosztach i możliwościach zapewnienia dostępu do infrastruktury technicznej. W szczecineckim prawie 85% ludności korzysta z kanalizacji sanitarnej, przy długości sieci poniżej 40 km sieci/100 km². Wskaźnik skanalizowania jest wyższy niż średnia w województwie i w kraju. W kolbuszowskim z kanalizacji korzysta nieco ponad 60% mieszkańców, przy znacznie większej długości sieci – ponad 100 km na 100 km². Jest to wynik poniżej średniej w województwie i kraju. Podobnie niekorzystnie sytuacja wygląda z dostępem do innych mediów.

Rysunek 4. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – BDL, www.bdl.stat.gov.pl.

Aktywność gospodarcza mieszkańców i miejsca pracy

Analizy aktywności gospodarczej i miejsc pracy wykonane zostały z wykorzystaniem danych GUS – BDL i REGON. Dokonano analizy rozmieszczenia podmiotów gospodarczych na terenie powiatów z uwzględnieniem ich liczby, wielkości i przynależności sektorowej. Na podstawie wielkości podmiotów gospodarczych oszacowano liczbę miejsc pracy w poszczególnych gminach. Wyniki przedstawiono na kartogramach i kartodiagramach.

Warunki wypoczynku, dostęp do terenów zieleni

Do oceny stopnia zapewnienia ogólnodostępności terenów zieleni, sportu i rekreacji w ramach struktur osiedlowych i miejskich posłużono się tzw. normatywem urbanistycznym z 1974 roku (Korzeniewski, 1980), który jak dotąd najpełniej określał wymagania w tym zakresie. Analizy wykonane zostały z wykorzystaniem danych GUS – BDL i informacji z samorządów gminnych dotyczących obiektów i organizacji sportu, kultury, wypoczynku. Dokonano analizy rozmieszczenia urządzonych parków i zieleńców oraz wskaźników terenów zieleni osiedlowej. Wyniki przedstawiono na kartogramach i kartodiagramach.

Należy zauważyć, że dane GUS – BDL dotyczące powyższych zagadnień na analizowanych obszarach były niepełne, a część danych niezgodna z danymi kartograficznymi i informacjami od samorządów.

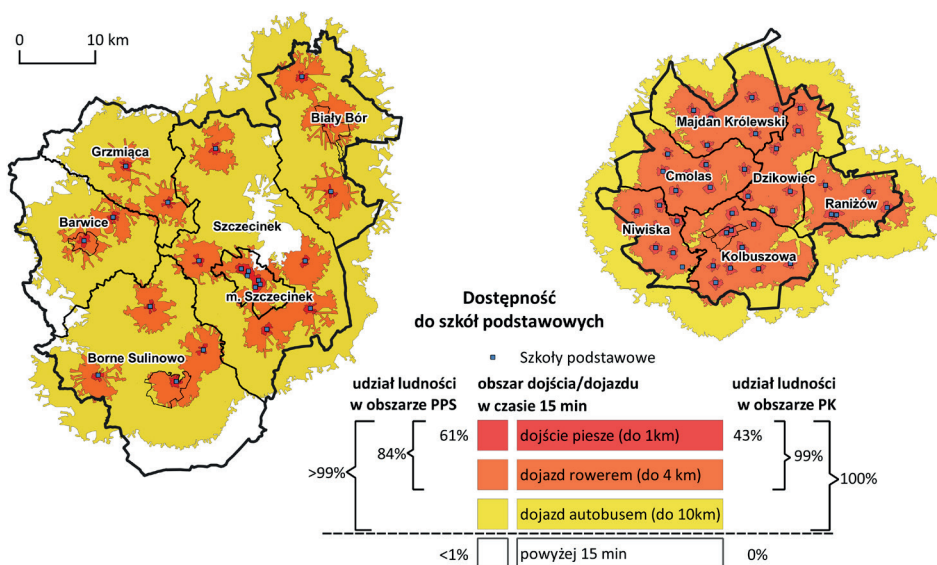
Dostępność przestrzenna do usług podstawowych

Analizy dostępności do usług podstawowych dotyczyły rozmieszczenia obiektów usług, oświaty, wychowania, podstawowej opieki zdrowotnej oraz handlu. Za kryterium dostępności przyjęto odległość, którą można pokonać w ciągu 15 min, zakładając, że pieszy w tym czasie może pokonać dystans 1 km, rowerzysta 3,75 km, natomiast podróżujący samochodem osobowym lub autobusem 10 km (uwzględniając czas parkowania/oczekiwania). Liczba ludności w poszczególnych obszarach dostępności oszacowana została proporcjonalnie do rozkładu powierzchni użytkowej mieszkań, obliczonego na podstawie danych BDOT10k.

Przykładowo w szczecińskim 61% mieszkańców (w tym dzieci) mieszka niedaleko od szkoły podstawowej – w odległości, którą można pokonać pieszo w czasie nieprzekraczającym 15 min.

W kolbuszowskim tylko 43%, przy dwukrotnie większej liczbie (zagęszczeniu) placówek szkolnych. Natomiast niemal w całym powiecie kolbuszowskim drogę do szkoły można pokonać rowerem w czasie do 15 min – brakuje jednak bezpiecznych dróg rowerowych.

Rysunek 5. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od samorządów partnerstwa.

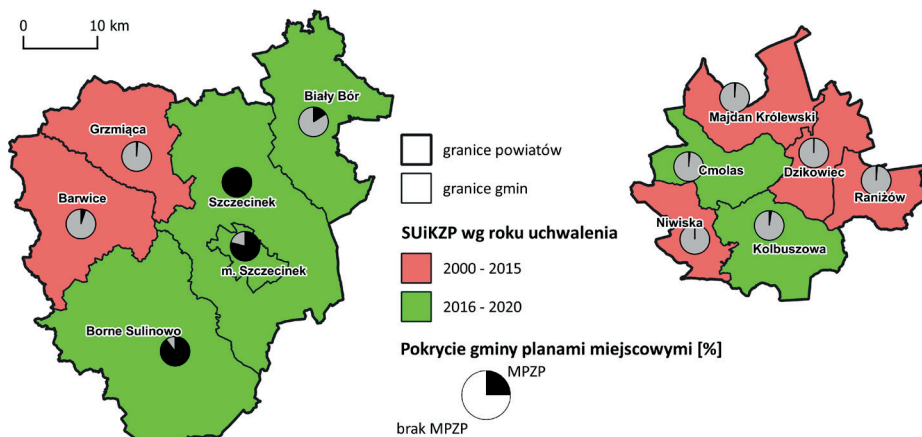
Ocena zapotrzebowania na nową zabudowę

Kierunki polityki przestrzennej gmin obszaru partnerstwa

Gminy obu partnerstw posiadają obowiązujące studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jednak tylko część z nich dokonała wymaganej od 2016 roku weryfikacji ustaleń studiów – bilansu potrzeb i terenów wskazywanych pod nowe inwestycje (Ustawa, 2003).

Studia gmin obu partnerstw nie mają, w praktyce, wpływu na prowadzoną w gminach politykę przestrzenną. Ustalenia, które z mocy ustawy są wiążące przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, nie są wdrażane w życie. W większości gmin powierzchnia objęta planami miejscowymi jest znikoma, a realizacja zabudowy oparta jest na decyzjach lokalizacyjnych, dla których zgodność ze studium nie jest wymagana. W innych gminach niemal całą powierzchnię gminy obejmują plany miejscowe uchwalone przed 2016 rokiem (przed wprowadzeniem obowiązku sporządzania w studium bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę) i ich wskazania znacznie przekraczają rzeczywiste potrzeby inwestycyjne.

Rysunek 6. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz pokrycie obszarów gmin planami miejscowymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od samorządów partnerstwa.

Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową

W ramach prac nad przestrzennym komponentem strategii ponadlokalnej przeprowadzono analizę zapotrzebowania na nowe tereny inwestycyjne, w szczególności pod zabudowę mieszkaniową. Obliczenia zostały wykonane na bazie prognozy demograficznej i zakładanej poprawie standardów zamieszkiwania.

Określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, wzięto pod uwagę perspektywę do roku 2030 i do 2050. Przyjęto, że wskaźnik powierzchni użytkowej na mieszkańca osiągnie w roku 2030 i 2050 poziomy wynikające ze wzrostu przebiegającego zgodnie z dotychczasowymi trendami – proporcjonalnie do wzrostu z lat 2010–2019. Uwzględniając niepewność procesów rozwojowych, zwiększono zapotrzebowanie w tych latach, w stosunku do wyników analiz, odpowiednio o 10 i 30%. Wyniki przedstawiono w układzie gmin i powiatu. Następnie oszacowano powierzchnie całkowite istniejących budynków mieszkalnych i wynikające z nich intensywności zabudowy – odrębnie dla zabudowy jedno- i wielorodzinnej oraz udział obu typów zabudowy wg danych z warstwy – budynki BDOT10k. Pozwoliło to na określenie maksymalnego zapotrzebowania na nowe tereny pod zabudowę mieszkaniową, przy założeniu, że zostanie zachowana obecna intensywność i charakter zabudowy.

Analiza struktury i potencjału miejscowości

Analizie poddana została również historyczna zmiana struktur zabudowy wybranych miejscowości, mająca na celu wskazanie słabych punktów lub potencjałów rozwojowych obecnych układów przestrzennych. Analizom porównawczym poddano zarówno historyczne, jak i współczesne mapy topograficzne, zdjęcia, ortofotomapy oraz wyniki wizji w terenie.

Szczecinek – historyczny układ urbanistyczny – potencjał i wyzwania

Najcenniejszym obszarem Szczecinka jest zachowany układ architektoniczny śródmieścia z prostokątnym rynkiem, przyległymi ulicami i Parkiem Miejskim. Intensywny ruch samochodowy przechodzący niegdyś przez uliczki starego miasta skierowano na obwodnicę – dwujezdniową al. Jana Pawła II (na północ od historycznego centrum). Pozwoliło to na przekształcenie rynku oraz okolicznych uliczek w atrakcyjną przestrzeń dla pieszych. Nowa arteria przelotowa przecięła miasto w miejscu, gdzie zabudowa historyczna była już rozluźniona i częściowo zburzona. W efekcie przestrzeń wzdłuż jej przebiegu jest chaotyczna i amorficzna – trasę otacza przypadkowa zieleń lub parkingi, zabudowa blokowa lub tyły kwartałów mieszkalnych. Obrazu pustki dopełnia duży przekrój ulicy i znaczne wymiary skrzyżowań. Obecnie ruch tranzytowy przez miasto został wyprowadzony poza teren zabudowy – na drogę ekspresową S11. Stwarza to szansę na zmianę funkcji i obrazu tej części miasta – uzupełnienie zabudowy i ewentualną weryfikację rozwiązań drogowych.

Biały Bór – utracone historyczne centrum miasta

W czasie II wojny światowej historyczne centrum miasteczka Biały Bór, położonego w linii umocnień Wału Pomorskiego, uległo całkowitemu zniszczeniu, a wraz z nim podstawa materialnej i duchowej tożsamości miasteczka. Funkcjonująca tam zabudowa o niewielkiej intensywności i jakości stwarza szansę na jej wymianę i nową aranżację nawiązującą do form tradycyjnych. Jednym z elementów porządkowania centrum miasta powinno być ograniczenie ruchu tranzytowego – wyprowadzenie go poza obszar centrum (budowa obwodnicy).

Borne Sulinowo – potencjał historycznego garnizonu

W 1936 roku zakończono budowę miasteczka militarnego dla szkoły artylerii Wehrmachtu. Po zakończeniu II wojny światowej tereny te zajęła Armia Czerwona, przekształcając miasteczko w zamkniętą bazę wojskową. W 1993 roku przekazane polskimi

władzom cywilnym osiedle uzyskało prawa miejskie i status siedziby gminy. Historyczna zabudowa powstała według jednolitego założenia przestrzennego i powtarzalnych projektów architektonicznych. Budynki lokalizowano w pewnych odległościach od siebie, wzdłuż wachlarzowatego układu uliczek dojazdowych, pozostawiając szerokie pasy zieleni. Rozluźniony układ zabudowy charakterystyczny dla obiektów militarnych dobrze sprawdza się przy realizacji dzisiejszych celów mieszkaniowych i usługowych. Jednym z kierunków rozwoju miasta, poza dalszą rewitalizacją obiektów garnizonowych, powinno być ukształtowanie jego nowego paradygmatu gospodarczego, wykorzystującego unikatowe walory obszaru.

Barwice – potencjał historycznego układu urbanistycznego

Historyczna zabudowa Barwic przetrwała okres II wojny światowej. W panoramie miasteczka dominuje niewielki rynek wraz z górującą nad nim wieżą i bryłą neogotyckiego kościoła. Wąskie uliczki (8–10 m szerokości w liniach zabudowy) i bliskość otaczających pól decydują o jego uroku. Elementem degradującym warunki zamieszkiwania i życia codziennego miasteczka jest przechodząca przez jego środek droga DW171, stosunkowo łatwa do przeniesienia na obrzeża miasteczka.

Białowąs, gmina Barwice – potencjał zabytkowego układu ruralistycznego

Białowąs to były majątek rycerski o średniowiecznym rodowodzie (jeden z wielu w powiecie). W znacznym stopniu zachował się zabytkowy układ miejscowości, w tym wybitne założenie pałacowo-parkowe z XIX wieku, szachulcowy kościół z XVII wieku oraz układ przyległej wsi z częścią historycznych zabudowań. Próby czasu nie przetrwały zabudowania gospodarcze folwarku, częściowemu zatarciu uległy również elementy założenia parkowego. Niemniej istnieją spore szanse na odtworzenie/utrzymanie zabytkowego charakteru miejscowości i jej dalszy rozwój wsparty dochodami z turystyki.

Kolbuszowa – historyczny układ urbanistyczny – potencjał i wyzwania

Sercem historycznego układu urbanistycznego Kolbuszowej był obszerny rynek. Niestety, dziś parterowe pierzeje zabudowy nie tworzą właściwych proporcji dla bardzo dużej przestrzeni o szerokości 90–120 m i długości 130–150 m. Sama płyta placu to obecnie w części zieleniec, a w część parking – brak instytucji publicznych; niewielka liczba osób, które tu mieszkają, oraz niskiej jakości zabudowa wpływają negatywnie na znaczenie rynku oraz rzutują na pozycję miasta w powiecie. Kolbuszowa zasługuje na rewitalizację najważniejszego historycznie punktu, dostosowanie jego skali do rangi odpowiadającej obecnemu potencjałowi miasta.

Podsumowanie

Wnioski z analiz stały się podstawą do sformułowania celów rozwoju przestrzennego oraz ustaleń i rekomendacji zawartych w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej dla obu analizowanych obszarów. Pomimo wielu różnic w zagospodarowaniu oraz odmiennych problemów, z którymi zmierzyć się muszą ww. partnerstwa, wskazać można elementy wspólne, są to przede wszystkim problemy związane z ochroną krajobrazu otwartego oraz konieczność opracowania działań naprawczych związanych z rewitalizacją centrów miasteczek i wsi gminnych. Ważnym zadaniem stojącym przed tamtejszymi samorządami jest dbałość o wysoką jakość życia, szczególnie w zakresie dostępności komunikacyjnej miejscowości, dostępu do infrastruktury technicznej, w tym informatycznej, oraz usług społecznych. Rekomendacje odnoszące się do polityki przestrzennej zostały pogłębione w części strategii dotyczącej rozwoju przestrzennego.

Czy zaprezentowany zakres analiz może być wzorem uniwersalnym – możliwym do wykorzystania dla dowolnego obszaru, dla którego opracowujemy model struktury funkcjonalno-przestrzennej? Część zaprezentowanych analiz ma charakter uniwersalny, wypracowany w ramach warsztatu urbanisty/planisty przestrzennego. Należą do nich analizy: uwarunkowań wynikających z położenia i kierunków ponadlokalnej polityki przestrzennej, stanu zagospodarowania i jakości życia mieszkańców oraz standardowe badania rozkładu przestrzennego zjawisk społecznych, gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych. Część analiz dotyczących zwartości zabudowy, potencjału rozwojowego istniejących struktur zabudowy i zagospodarowania oraz ocena zapotrzebowania na nową zabudowę to odpowiedź na ujawnioną we wstępnych etapach analizy specyficzną sytuację tych terenów. Partnerstwa położone są na tzw. obszarach problemowych, zagrożonych depopulacją, na których postępuje chaotyczne rozpraszanie zabudowy (powiat kolbuszowski) lub degradacja spójnego, historycznie wykształconego układu zabudowy miast i wsi (powiat szczecinecki). Zakres analiz w obu omawianych przykładach dostosowany został do charakteru obszarów, w związku z tym zastosowanie ich w innych przypadkach wymaga niezbędnych modyfikacji. Do trafnego wskazania potencjałów oraz problemów i barier rozwojowych niezbędny jest właściwy, odpowiedni do charakteru analizowanego zjawiska, dobór metod, wskaźników i agregacji danych, dostosowany np. do poziomu gmin, miejscowości lub konkretnych lokalizacji.

Literatura

- Korzeniewski, W. (1980). *Normatyw urbanistyczny i mieszkaniowy 1974: informator*. Warszawa: Ośrodek Informacji Budownictwa.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR). Uchwała nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2017 r., M.P. 2019 poz. 1060.
- Kudłacz, T. (2015). Problemy integracji planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego na poziomie lokalnym. *Studia KPZK PAN*, 161: 31–42.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 (PZPWP) (2018). Uchwała nr LIX/930/18 z dnia 27 sierpnia 2018 r. Dz. Urz. Woj. 2018 r. poz. 3937.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (PZPWZP) (2020). Uchwała nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 24 czerwca 2020 r., Dz. Urz. Woj. 2020 r. poz. 3564.
- Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 (SRWP) (2020). Uchwała nr XXVII/458/20 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 28 września 2020 r., Dz. Urz. Woj. 2020 r. poz. 3871.
- Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do 2030 roku (SRWZ) (2019). Uchwała nr VIII/100/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 czerwca 2019 r.
- Śleszyński, P., Bański, J., Degórski, M., Komornicki, T. (2019). *Aktualizacja delimitacji obszarów problemowych w Polsce na 2018 rok*. Warszawa: Polska Akademia Nauk, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania.
- Śleszyński, P., Herbst, M., Komornicki, T., Wiśniewski, R., Bański, J., Biedka, W., Celińska-Janowicz, D., Degórski, M., Goch, K., Goliszek, S., Grabowska, M., Mazur, M., Olechnicka, A., Otmianowski, M., Piotrowski, F., Płoszaj, A., Rok, J., Smętkowski, M., Stępień, M., Śliwowski, P., Więckowski, M., Wojnar, K. (2020). *Studia nad obszarami problemowymi w Polsce*. Warszawa: Polska Akademia Nauk, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju.
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. T.j. Dz.U. 2021 poz. 741 z późn. zm.

Cytowanie

- Karzyński, M., Turzyński, M., Roman, G. (2022). Analiza przestrzennych uwarunkowań rozwoju obszaru powiatu jako element diagnozy w procesie budowania strategii ponadlokalnej. *Europa Regionum*, 38, 119–133. DOI: 10.18276/er.2022.38-09.